

บทที่ ๔

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนของฮีโตปเทศ ผู้วิจัยมีข้อสรุปดังนี้

แม้ฮีโตปเทศจะเป็นวรรณกรรมเก่าแก่โบราณ แต่คตินิยมคำสอนนั้นมิได้ล้าสมัยไปตามกาลเวลาเลย คำสอนแทบทุกบทในฮีโตปเทศนั้น ขนทุกชาติทุกภาษาสามารถยึดถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าเนื้อหาคำสอนส่วนใหญ่จะมุ่งอบรมราชบุตรหรือชนชั้นปกครอง แต่ในความเป็นจริงแล้วอาจนำมาใช้กับคนในสังคมใดก็ได้ คำสอนเกี่ยวกับการปกครองนั้นสามารถนำไปใช้ได้ทั้งการปกครองประเทศ การปกครองคนกลุ่มใหญ่ การปกครองคนกลุ่มน้อย การปกครองสมาชิกภายในบ้าน ภายในครอบครัว และแม้แต่การปกครองตนเอง เพราะฉะนั้นคำสอนในฮีโตปเทศจึงสามารถเตือนสติและเป็นข้อแนะนำผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในทางการเมืองให้รู้จักกลวิธีต่าง ๆ ที่จะปกครองผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรือปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนที่เป็นคำสอนสำหรับคนทั่ว ๆ ไปนั้น เน้นในด้านคุณธรรม วิชาความรู้ และทรัพย์สินสมบัติ สอนว่าบิดามารดามีหน้าที่อบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นคนที่มีความรู้และมีความประพฤติดี บุตรที่ดีก็ต้องอยู่ในโอวาทของบิดามารดาและหมั่นศึกษาหาความรู้ สามเณรเป็นผู้นำครอบครัว จะต้องเป็นคนที่มีความสามารถและปกป้องคุ้มครองภรรยาได้ ส่วนภรรยาที่ดีก็ต้องจงรักภักดีต่อสามีเพียงผู้เดียว ต้องขยันทำการบ้านการเรือน ไม่เที่ยวเตร่และไม่มัวเมาในอบายมุขทั้งหลาย เจ้านายที่ดีต้องรู้จักใช้บ่าวให้เป็นเวลาและควรตอบแทนผลงานของบ่าวด้วยบำเหน็จรางวัลตามสมควร บ่าวก็ต้องจงรักภักดีต่อนายทำงานด้วยความซื่อสัตย์และคอยรักษาผลประโยชน์ของเจ้านาย นอกจากนี้ก็มีคำสอนกล่าวถึงลักษณะของสาธุชนและทุณชนซึ่งเป็นแนวทางในการเลือกคบหามิตรสหายที่ดีและยังมีคำสอนอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์อีกมาก

ในปัจจุบันนี้โลกของเรามุ่งพัฒนาแต่ทางด้านวัตถุโดยเน้นหนักในเรื่องเศรษฐกิจ แต่ไม่มีการพัฒนาทางด้านจิตใจ คนเราทุกวันนี้มีแต่จะเสื่อมศีลธรรมกันมากขึ้นจนเป็นเหตุ

ให้เกิดความวุ่นวายต่าง ๆ ขึ้นทั่วโลก คำสอนในทิโตนประเทศนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง สามารถเลือกมาใช้ปฏิบัติและแก้ไขปัญหาค้าง ๆ ในชีวิตประจำวันของคนเราได้ แต่อย่างไรก็ตามมีข้อที่น่าสังเกตุอยู่ว่า เนื้อเรื่องบางตอนของนิทานในทิโตนประเทศแสดงถึงการกระทำที่บรรลูปเป้าหมายหรือผลประโยชน์มากกว่าหลักธรรมะหรือความเป็นธรรม เช่น การอ้างถึงคำสอนในคัมภีร์ทั้งหลาย เพื่อชักจูงใจให้ผู้ฟังคล้อยตาม เพื่อจะได้บรรลูปเป้าหมายของตน ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดที่ผู้สนใจจะนำคำสอนในทิโตนประเทศมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจะต้องเอาใจใส่ก็คือ การใช้สติปัญญาพิจารณาคำสอนในทิโตนประเทศอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงการบรรลูปเป้าหมายที่พึงประสงค์และความสอดคล้องของธรรมประกอบกัน

ข้อเสนอแนะ

๑. เนื่องจากทิโตนประเทศฉบับแปลเป็นภาษาไทยของ เสฐียรโกเศศนั้นยังมีข้อผิดพลาดในด้านคำแปลอยู่มาก ดังนั้นท่านผู้มีความรู้ด้านภาษาสันสกฤตจึงน่าจะแปลทิโตนประเทศเป็นฉบับภาษาไทยที่ถูกต้องที่สุด เพื่อเป็นวิทยาทานแก่ผู้สนใจและสะดวกแก่การศึกษา ค้นคว้าต่อไป

๒. ควรนำนิทานอุทาหรณ์บางเรื่องในทิโตนประเทศบรรจุเข้าในหลักสูตรแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีในการปฏิบัติตนต่อสังคมและครอบครัว

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย